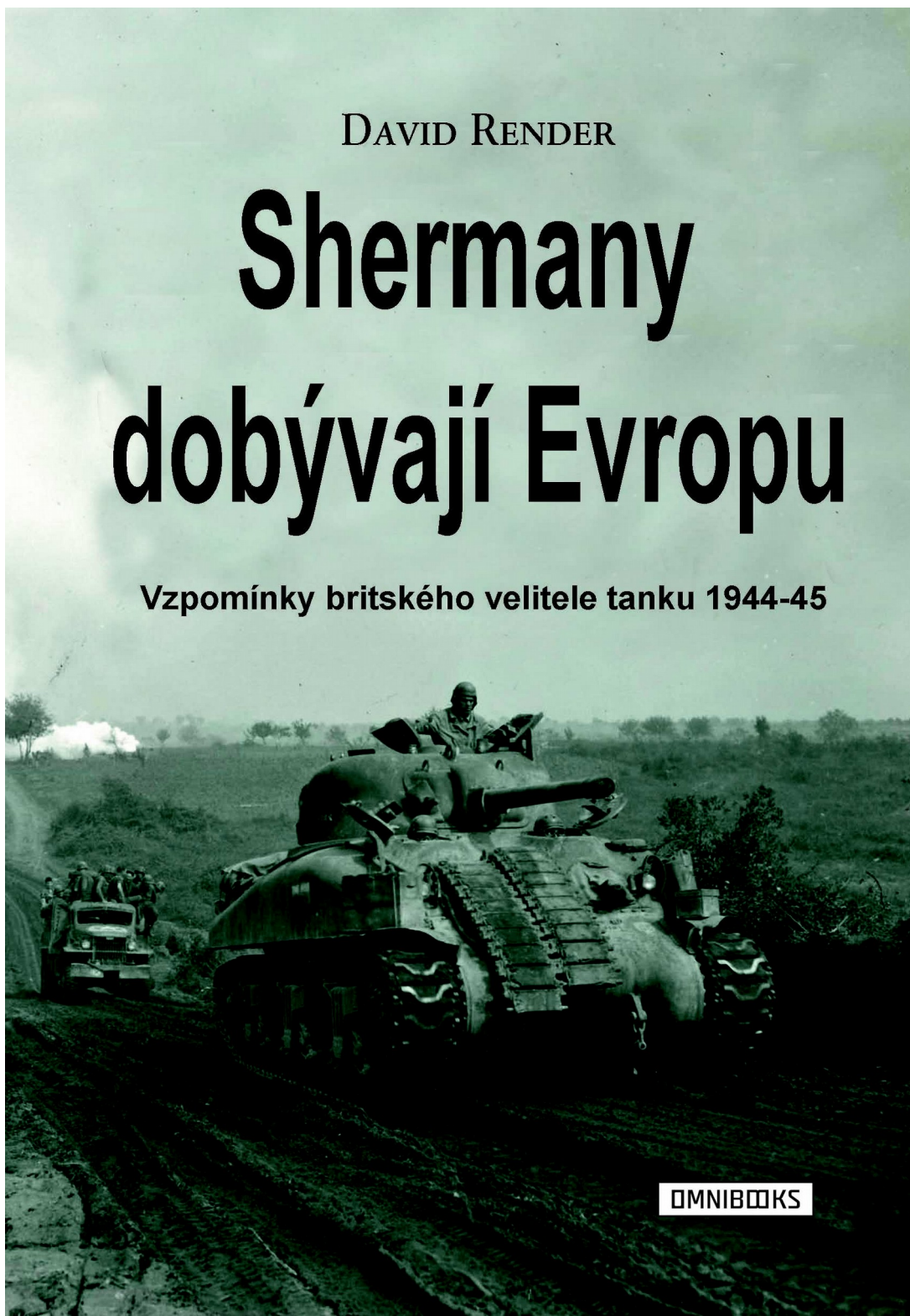

DAVID RENDER

Shermany dobývají Evropu

Vzpomínky britského velitele tanku 1944-45

OMNIBOOKS

First published in Great Britain in 2016 by Weidenfeld & Nicolson, London

Copyright © 2016 Stuart Tootal
Translation © 2020 Vlastimil Dominik
ISBN 978-80-88274-38-4

David Render a Stuart Tootal

Shermany dobývají Evropu

Vzpomínky britského velitele tanku 1944-45

OMNIBOOKS

2020

ÚVOD

Zápis ve válečném deníku Sherwood Rangers ohledně bojů, jichž se pluk v blízkosti holandského města Nijmegen zúčastnil, je dokonce i dnes těžkým čtením. Záznam jednoduše konstatuje, že 25. září 1944:

Rota operující na severu byla pod silnou nepřátelskou dělostřeleckou palbou. Padl poručík H. Heenan.

Dvě krátké věty psané vojenským stylem. Stručné, precizní a k věci. Nepochybně napsané nějakým unaveným štábním důstojníkem na velitelství pluku na konci dalšího nekonečného vyčerpávajícího dne - ztráta mladého důstojníka jako jen další smutná drobná statistika v nespočetných řadách armády ve válce.

Ten záznam neříká nic o tom, jak Harry Heenan zemřel. Je tragickou shodou okolností, že se jeho zarmoucení rodiče nikdy nesmířili se ztrátou svého jediného syna, který přišel o život, když chránil ten můj, nebo že byl mým nejlepším přítelem. Nic to neříká o německém protitankovém kanónu ráže 88 mm namířeném na nás, o pekelných explozích dopadajících granátů nebo o příšerné hrůze, když granáty létaly kolem našeho znehybněného tanku. Když jsem to teď četl, stále jsem sebou škubal při vzpomínce na uši rvoucí praskání těch rychle letících granátů, které s bleskovou rychlostí vytrhávaly do země krátery a zasypávaly náš tank hlinou.

Kavalerie Sherwood Rangers obdržela za druhé světové války víc bojových vyznamenání než kterákoliv jiná jednotka, a oficiální dokumenty, jako je plukovní válečný deník, představují důležitou součást vojenské historie. Ale válka není jen záležitostí suchých oficiálních hlášení o akcích jednotky nebo záznamů jejích manévřů zakreslených červenou voskovou tužkou na mapách štábních důstojníků a vysoce postavených velitelů. Válka je o vojákově v ohni bitvy se všemi jejími strádáními a nebezpečími. Utahaní špinaví muži vyčerpaní bojem, nedostatkem spánku a stresem z neustálého nebezpečí. Muži, kteří se musí přinutit, aby usedli do svých tanků a začali znovu dělat to, co dělali včera, říkající si, jestli přežijí příští den. Každé svítání od nich vyžaduje, aby se připravili na postup k následujícímu nepříteli drženému místu v krajině, aby obsadili další vesnici nebo vedli postup roty po osamělé silnici v očekávání prvního výbuchu nepřátelského granátu. S nadějí a s modlitbou, aby vás nezasáhl, a jestli ano, aby nezměnil tank v planoucí peklo.

Oficiální zprávy a strohé anonymizované plukovní historie vám z toho říkají jen málo. Ale takové dokumenty jsou životadárnou krví historiků a profesionálních spisovatelů, kterými já nejsem. Vskutku spousta autorů napsala věrohodné popisy bojů, jež se odehrály na severozápadu Evropy ode dne „D“ až po porážku Německa v posledním roce druhé světové války. Ale jakkoliv jsou jejich díla chvályhodná, mají sklon popisovat celkové tažení nebo se zaměřovat na úplný rozsah určité operace nebo činnosti nějaké jednotky. Přitom mají tendenci klást důraz na generály a jejich rozmáchlé strategie a operační plány. Přestože jsou pro naše pochopení války nejdůležitější zážitky mužů z boje, zkušenosti obyčejného vojáka nebo mladého důstojníka se omezují převážně na individuální příhody nebo náhodné momentky základní taktické činnosti řady různých jednotek popsané jen na několika řádcích krátkého textu.

Tato kniha je o bitvách vybojovaných v severozápadní Evropě během posledního roku války viděných prizmatem mých osobních zážitků z jedenácti krvavých měsíců velení jednotce tanků Sherman. Zabývá se úvahami jednotlivce a malé skupiny mužů, kteří tvořili 5. četou roty A kavalerie Sherwood Rangers. Není o našich slavných velitelích, nám vzdálených mužích jako Montgomery a Eisenhower, kteří vedli bitvy od map na svých týlových velitelstvích, kam jen zřídka pronikla střelba a granáty a strach z bitvy. Není o jejich velkolepých koncepcích válečných tažení a naplňování jejich plánů. Pokud jsem se na ty plány odvolával, dělal jsem to jen tehdy, pokud měly přímý vliv na naše zážitky v 5. četě, nebo když jsem měl pocit, že pro pochopení určité události je širší související pozadí důležité. Následující text usiluje o zdůraznění lidského rozměru zblízka vedených bojů, v nichž zaměření na drobné taktické operace zřídka přesahuje pohled nabízející se z otevřeného průřezu věže velitelského tanku, nejbližší živý plot před námi, myšlenky na to, co se v něm může skrývat, jestli budeme čelní četou a jestli se dožijeme slábnoucí záře dalšího západu slunce.

Vzhledem k těm uplynulým sedmi desetiletím se mě můžete ptát, co jsem chtěl říct a proč to píši teď. Byl jsem jen obyčejným poručíkem v mohutné spojenecké armádě a 5. četa byla tím nejmenším zoubkem v soukolí velkého stroje. Byl jsem pouze jedním z mnoha set tisíců, kdo bojovali v severozápadní Evropě v 21. skupině armád. Nemohu si nárokovat

žádný velký statečný čin a jako převážná většina ostatních jsem jen dělal svou práci. Mým důvodem pro napsání této knihy není zaznamenání nějaké skvělé historie válečného tažení, jehož jsem byl pouze mikroskopickou součástí; o tom jsou napsána lepší díla. Ale historici byli často nevdšimaví vůči těm, kdo se v den „D“ probíjeli na pláž, prodírali se hrozně složitým terénem Normandie, snášeli muka té strašné zimy se záplavami v nížinách Nizozemí a pokračovali v tlaku na srdce nacistického Německa proti nepříteli, který až příliš často nebyl ochoten uznat svou porážku. Chci sepsat to, co jsem viděl.

Ačkoliv byl náš protivník tvrdý a profesionální, analýze jeho bojových schopností v porovnání s britským vojákem chybí objektivní pohled. Protože vedle každého vojáka wehrmachtu, esesmana nebo německého výsadkáře, který houževnatě bojoval, byla řada dalších, kteří se při první příležitosti vzdali a nechali se zajmout. Viděl jsem muže na obou stranách, kteří se sesypali a utekli, stejně jako jsem viděl britské pěšáky tvrdohlavě se probíjet usilovně bráněnými nepřátelskými postaveními nebo německé vojáky útočící s nasazenými bodáky na ztec proti našim tankům. Ale přesto nebyli hrdiny představovanými v hollywoodských filmech natočených po válce, ani nebyli obětmi, jak by si mnozí mysleli. Ačkoliv byl podíl ztrát pěchoty často vyšší než za první světové války a průměrná životnost velitele tankové čety byla menší než dva týdny, byli jsme pouze vojáci pokoušející se odvést svou práci co nejlépe podle svých schopností.

Strach na bojišti je přirozenou součástí života. Zeptejte se kteréhokoliv řadového vojáka, který udělal kariéru v armádě a mnohokrát byl nasazen v akci. Ale převážná většina z nás, kdo si oblékli polní uniformu, na záda si hodili batoh a na rameno zavěsili pušku, nebo bojovali z ocelových krabic tanků Sherman, dokonce i menšina z nás, kdo narukovali dobrovolně, nebyli profesionální vojáci. Britská armáda ve druhé světové válce byla armádou odvedených civilistů vytržených z mírového života a silou okolností vržených do války. Většina tam být nechtěla, ale v této záležitosti měli stěží na výběr; jejich hlavní starostí bylo vykonat svou práci, přežít a co nejdříve se vrátit domů, aby mohli pokračovat ve svých normálních životech. Skutečnost, že v pátém roce války odvedenci v pěší armádě a osádkách tanků překonávali denně strach, aby riskovali život a své zdraví, je samotným důkazem jejich odvahy. Vojáků z povolání bylo necelých pět procent, ale na konci války se britská armáda od těch temných dnů roku 1940 výrazně zlepšila a stala se největší a nejlépe vybavenou armádou, jakou kdy tato země vyslala do pole. Přes své nedostatky to byla mimořádná bojová síla a role, kterou hrála při osvobození Evropy a porážce nacistů, je impozantní.

Problémy války – náhoda, špatné počasí, omyly a smůla – jsou jedinými jistotami boje spolu se smrtí, zraněním a ničením. Většina z našich generálů nebyla mezi vojáky nijak zvláště oblíbená, ale ať jste je měli rádi nebo nenáviděli, naši nejvyšší velitelé byli lidé pod tím nejtvrdějším tlakem, kteří museli dělat okamžitá rozhodnutí na základě nedokonalých informací. Luxus ohlédnutí zpět byl často krutý také vůči nim. Ale válka je záležitostí náhody a krvácení, v níž hraje svou roli podivná symetrie rizika a jeho faktorů a hojně se vyskytující lidské omylnosti a křehkosti. Boj se rychle vyvíjí, zamotává se a často je nepochopitelný. Nelze na něj použít žádný dokonalý vědecký přístup, pouze perfektní záměr, který pravděpodobně nevydrží první kontakt s převažujícími realitami na zemi, jakmile bitva začne, a kde má k jejímu výsledku co říct také nepřítel. Když jsme se potili ve vedru a prachu Normandie a brodili jsme se bahnem mizerné mrazivé zimy na německých hranicích, všechny tyto faktory byly ve hře.

Když jsem se po válce zapojil do plukovních spolků a účastnil jsem se organizovaných putování po bývalých bojištích, nikdy jsem hluboce nepřemýšlel o tom, co jsme zažili. Ani jsem si nedělal hlavu se vzrušenými debatami o kvalitě našich tanků, jestli našim generálům chyběl agresivní elán německých generálů, nebo jestli jsme jako armáda promarnili

příležitosti, které by naši protivníci využili. Místo toho jsem se ponořil do rozvoje podnikání a starostí o svou rodinu. Nějaký poradce pro duševní zdraví by to nepochybně popsal jako určitou formu terapie sebe sama. Ale terapie to nebyla, jen jsem měl spoustu práce. Ovšem jakmile jsem překročil devadesátku a řady mých bývalých kamarádů, tehdy teenagerů a mužů krátce po dvacítce, začaly řídnout a odcházet stářím, uvědomuji si, že žiji na pomezí živé historie. Proto chci zaznamenat svou verzi událostí dřív, než se setmí.

Nemám v úmyslu provádět podrobnou analýzu velkých operací, kterých jsem se zúčastnil, ani psát historii typu „co kdyby“. Jsou zde opět jiní, kteří mají pocit, že v tom jsou lepší. Pokusil jsem se říct svůj příběh a příběh těch, kdo tvořili 5. četu a těch výrazných postav, které měly vliv na to, jak jsme žili, bojovali, a někteří z nás umírali v tancích Sherman. Snažil jsem se vyprávět příběh britského tankisty se všemi jeho nedostatky a ctnostmi. Jak jsme spolu komunikovali v nářečí, co jsme si oblékali, jak jsme byli vybaveni, jak jsme bojovali spolu s ostatními druhy zbraní, a co se nám dařilo a co ne. Hlavní myšlenku tohoto příběhu představují tato témata spolu s tím, co jsme měli rádi, co jsme nenáviděli a o čem jsme přemýšleli, a také reality války. Své místo v něm mají také problémy spojené s únavou, počasím, chybnými výpočty, přátelskou palbou a čirou smůlou, stejně jako emoce ze ztrát, strach a vzrušení smíšené se statečností a shovívavostí lidského ducha. Jako v každém jednoduchém poučném příběhu sehrávají zde navíc svou roli také mezilidské vztahy, některé dobré, jiné špatné, a kamarádství, soudržnost malé jednotky a vůdcovské schopnosti.

Nevedl jsem si deník; jen málo z nás mělo čas nebo chuť to dělat. V důsledku toho nejsou moje vzpomínky zdaleka úplné. Časový odstup si nepochybně vybral svou daň, a zatímco se některé vzpomínky zachovaly v živých podrobnostech Technicoloru, jako by se to stalo teprve včera, jiné jsou zamlžené a mám jen neurčitou představu o čase a místě, kde k nim došlo. Do mé paměti se nesmazatelně vryly maličkosti určitých podrobností, zatímco obsah důležitějších událostí zůstává mimo rozsah mých vědomostí. Stále si vzpomínám na uspokojivý pocit z nádherně vyvážené modročerné pistole Luger ve své ruce s jejím nádherně hladkým natahováním. Ale za boha si nemohu vzpomenout na Němce, kterému jsem ji sebral, nebo kdy a kde byl zajatý. Neustále si budu vybavovat strašný kvílivý řev nepřátelských raket a otřesy země při jejich explozích kolem našich postavení. Ale zeptejte se mě na přesné místo a datum, kdy nás překvapily v otevřeném terénu, a já budu mít velké problémy, abych vám odpověděl.

Člověk by se měl vyvarovat popisů nárokových si autoritativní a absolutní vybavení událostí. Kompletní vzpomínky z bojiště nejsou úplné ani přesné. Mé vzpomínky na události se v některých případech lišily od pohledu jiných lidí nebo oficiálních hlášení a dopadlo by to stejně, i kdybych je zaznamenal ihned po bitvě. Ale když se objevily mezery způsobené ztrátou paměti, snažil jsem se vzpomenout si a určité události se mi během psaní knihy znovu vynořily z mlhy času; často vymámené mým spoluautorem, když jsme se procházeli, povídali si a debatovali nad bývalými bojišti.

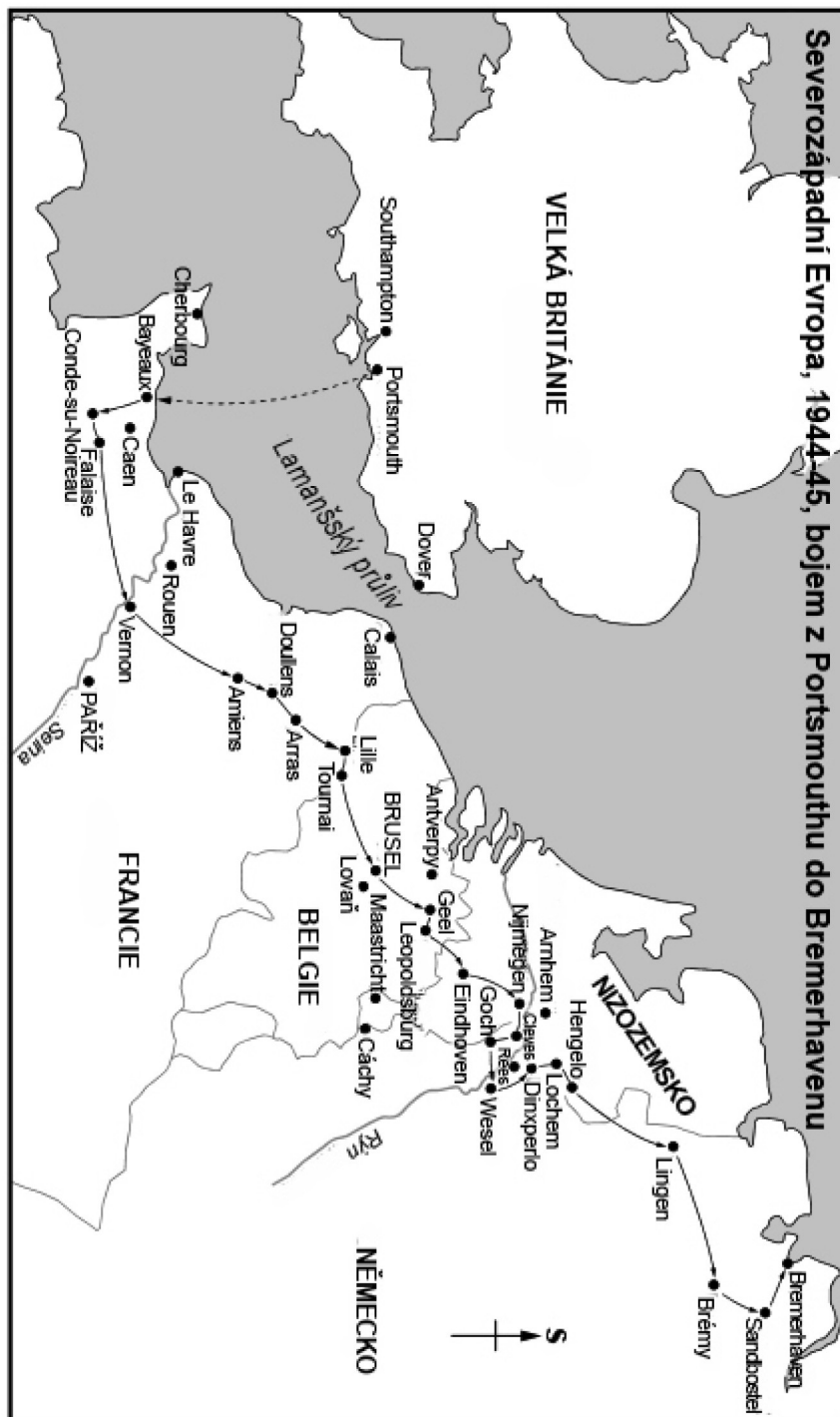
Mé poznávací funkce občas odblokovalo trvání na opětovné prohlídce linie živého plotu nebo prozkoumání určité cesty, či požadavek, abych se podíval přes vrcholek nevinně vypadajícího kopce, když jsem si prohlížel terén, který jsem sedmdesát let neviděl. A pak jsem je najednou zase viděl; kolony německé pěchoty, masu polní šedi ostře se rýsující proti pásu lesa v mělkém údolí pod námi. Když jsem stál jen necelých čtyři sta metrů od místa, kde pochodovaly přízraky těch mužů, znovu jsem slyšel exploze našich tříštivo-trhavých granátů, rachot kulometů a viděl jsem zásahy střel se stopovkou, jak je začaly srážet k zemi. Hustá mlha visící ve větvích stromů nad Briquessardem stejně jako před všemi těmi lety po hádce s hloupým majorem pěchoty vyvolává záplavu vzpomínek, která mě přivádí zpět

k tomu ránu, kdy 5. četa postupovala tímto tajemným lesem samotná a bez podpory své roty.

Na některé věci nikdy nezapomenu. Na prudký oslepující záblesk jiskřivého světla pod mýma nohama, následovaný v náhlé tmě hustým černým kouřem plnicím vnitřek tanku a na štiplavou chuť kouře ze shořelé výbušniny v mých ústech, když jsme najeli na minu. Na pohled do vnitřku zničeného tanku; když jsem uviděl, co tam je, zařekl jsem se, že už to nikdy neudělám. Na nenávist a aroganci sršící z jasných modrých očí mladého světlovlasého esesmana, kterého jsme zajali v bojích jižně od Tilly. Na šok, když jsem viděl, jak raketa utrhla křídlo letounu RAF Typhoon, a sledoval jsem, jak se řítí k zemi směrem k nám, a modlil jsem se, aby se do nás netrefil. Na kamarádství a legraci, které jsem zažíval se svými kolegy veliteli čet, jež tolik přispěly k tomu, že jsme to zvládli. Na soucitnou laskavost svého nabíječe/operátora, který se vždy postaral o to, abych měl co jíst. A samozřejmě nikdy nezapomenu na ono osudné cvaknutí na druhém konci rádiové sítě a zjištění, že to znamenalo, že je Harry Heenan mrtvý.

Moje starost jako důstojníka sahala dál než jen po spíše přirozené zájmy mých vojáků zaměřené zejména na jídlo, spánek a přežití. Uzavření v ocelové korbě Shermana se jejich pohled na svět omezil na to, co viděli na svých stanovištích optikou periskopů jeden krát šest. Ale můj širší rozhled většího obrazu okolí v daném okamžiku by se neměl přeceňovat. Zůstával omezený na roli mé čtyř tanků, jejího podílu na úkolu roty, a nabízel jen slaboučké tušení o tom, co dělá zbytek pluku, o pěší divizi, kterou jsme podporovali, ani nemluvě. Ale ohlédnutí zpět a hlubší opětovné prozkoumání okolností znamenalo lepší pochopení důsledků strategických souvislostí, v nichž jsme operovali. Přineslo to také lepší poznání časových posloupností a pořadí událostí, které byly při pohledu zpět trochu pomotané. Kde se mé vzpomínky rozcházejí se vzpomínkami unaveného štábního důstojníka nebo se liší od vzpomínek ostatních, říkám, jak to bylo, jak se mi to tehdy jevílo, a také po porovnání s tím, co vypadá pravděpodobněji. Ovšem jakékoliv chyby nebo nedostatky v přesnosti jdou výhradně na můj vrub.

Všechny události na následujících stránkách se skutečně staly a všichni zmínění lidé jsou skuteční. Ovšem u některých postav objevujících se v této knize jsem s ohledem na ně a na jejich příbuzné neuvedl skutečné jméno, když jsem měl pocit, že by jim detaily mohly způsobit bolest. Mým jediným dalším zájmem bylo pravdivě vystihnout odvalu a statečnost mužů, s nimiž jsem před všemi těmi lety bojoval. V dnešní sebestředné společnosti vyhýbající se rizikům byli pozoruhodným bratrstvím zrozeným z kouře, nebezpečí a smrti. Se zdroji, které měli k dispozici a za okolností, kterým čelili, odvedli mimořádnou práci. Bylo mi ctí s nimi sloužit.

Kapitola 1

PLÁŽ GOLD

Sluneční světlo proniklo mraky a vyslalo jasné paprsky, které tancovaly po šedozelené vodní hladině, po níž se valily vlny směrem k oblázkovému břehu. Foukal stálý ke břehu